

POMORSKI RJEČNIK RADOVANA VIDOVIĆA

Pomorski rječnik Radovana Vidovića (izdanje Logosa, Split 1984, 590 str.) dosad je najpotpunija usustavljena riznica naše osebujne pomorske rječničke baštine, zapisane u knjigama ili očuvane u pamćenju živih govornika naših suvremenika iz brojnih primorskih središta od Istre do Boke kotorske. Mukotrpnim i dugotrajnim radom skupljeno je koliko se zasad moglo skupiti.

Kao što kaže autor, „rječnik obuhvaća razdoblje od srednjega vijeka do vremena industrijske revolucije, to jest razdoblje brodova na vesla i jedra”. U našim se prilikama to razdoblje praktički preteže približno do svršetka drugoga svjetskoga rata, a u tragovima seže i do naših dana.

Prvi, veći, glavni dio Rječnika (do 510. str.) „sadržava termine iz izvora na našem jeziku te riječi koje su u širem smislu vezane za život na moru i uz more, također figurativne, metaforične izraze, žargonizme i frazeme iz dijalektalne tradicije, ponajvećma usmenoga porijekla”. Drugi, znatno manji dio (str. 511–540) „sadržava nazive i izraze iz naših izvora na latinskom jeziku”.

Autor je u izboru rječničke građe obuhvatio područja koja su i dosad bila naznačena u stručnoj literaturi, posebice u upitniku za Mediteranski lingvistički atlas (*Il questionario dell'Atlante linguistico mediterraneo*, Venezia–Roma, 1959) i u uputama koje je objavila Komisija za pomorsku terminologiju Jadranskog Instituta JAZU u Zagrebu (Usp. Blaž Jurišić: Pregled rada na pomorskoj terminologiji i toponomastici 1949–1954, *Ljetopis JAZU*, 60, Zagreb 1955).

U skladu s time, Vidovićevim su Pomorskim rječnikom obuhvaćena ova područja: brod (vrste brodova, dijelovi broda, brodska oprema), brodogradilište, brodo-

gradnja, navigacija i manevar, život na brodu, pomorska meteorologija, astronomija, geomorfologija (koliko je u vezi s morem). Kao što se vidi, među obuhvaćenim područjima nema ribarstva, tj. nisu posebno označene ribe, vrste mreža i drugoga ribarskoga pribora. U rječniku dođuše ima i naziva za mreže (npr. *koča*), no to su obično samo oni nazivi koji se od mreže prenose i na brod koji nosi dotičnu mrežu. Usp. još *šabaka* i *šabakun* kao nazive i za mrežu i za brod. U indeksima (str. 545–573) donose se abecedni popisi obuhvaćenih riječi, prvo hrvatskih, zatim talijanskih i engleskih. Na kraju knjige u odjeljku Prilozi (str. 579–589) donose se slike (crteži) glavnih vrsta brodova i njihovih dijelova te njihovo nazivlje.

Rječnik je dakle koncipiran tako da, u svojem tematskom krugu, bude što obavjesniji i što pregledniji, time i što upotrebljiviji. O pojedinim su riječima napisani čitavi mali članci, s najraznovrsnijim obavijestima, koje dočaravaju vrlo širok povijesni, kulturni i civilizacijski raspon podataka i činjenica, s citatima i tumačenjima iz stručne literature.

Već je i sam popis stručne literature (s kraticom svakoga iskorištenoga izvora) koji se proteže na 23 strane knjige (str. IX–XXXI) a nepotrebno je opterećen kraticama gramatičkih i drugih pojmova (koje je trebalo izdvojiti) vrijednost za sebe, kao bibliografski prinos (koji će trebati i dalje popunjavati), iako se mora reći da samo navođenje literature i izvora (što se također moglo izdvojiti u posebne popise) nije garancija da su iz njih iscrpene sve riječi iz tematskoga kruga ovoga rječnika. Tako, na primjer, ima lik riječi meštral, a nema lika maestral (svedeno u AR na lik maestro), iako su oba ta lika potvrđena u Akademijinu rječniku (AR) koji autor navodi kao izvor za svoj rječnik.

Suočivši se i inače s problemom rječničkih inačica odnosno srodnica (bilo glasovnih bilo značenjskih), posebno onih koje tvore „semantičko gnijezdo”, autor se odlučio na to da leksikografska obrada bude kod jedne, a da se druge upućuju na onu kod koje je obrada. To je, razumije se, koristan i razuman postupak, iako bi se moglo postaviti pitanje o kriteriju po kojem je autor birao inačicu kod koje će biti obrada. Kriterij mu naime nije abecedni red inačice niti njihova uporabna frekvencija, pa čak ni uža ili šira prihvaćenost u stručnoj literaturi. Po vlastitim riječima autor je davao prednost onoj inačici odnosno rječničkoj srodnici koja je njemu bliža, poznatija, koja se više upotrebljava u njegovu (splitskom odnosno srednjodalmatinskom) arealu. Na taj je način uglavnom izostavio usmjerenje prema jezičnoj i terminološkoj normativnosti; nedorečen je i odnos prema povijesnoj jezičnoj dimenziji i u dobroj mjeri zanemaren napor da se u šarolikosti što ga o pojedinim riječima pružaju literatura ili terenski informatori odredi suvremena i jednoznačna semantika. Bilo bi također korisno da je autor kod obrađene inačice, odnosno rječničke srodnice, naveo i one koje se na nju upućuju; time bi se jednim pogledom dobio uvid u svu varijantsku raznovrsnost pojedinih riječi. Ovako, listajući rječnik, uočavamo da se na svojim abecednim mjestima nalaze sve upotrijebljene inačice, na primjer: garbin, garbun, gerbin, grbin, grbinić, grbinj, i da se svaka od njih upućuje na onu koja je obrađena, na primjer ovdje na garbin (zašto ne na grbin?), ali kod obrađene inačice, na primjer kod garbin, nema povratne upute na sve navedene upućivačke inačice. Povratna je sprega, svakako manje izričita, osigurana tek posredno, u slučaju ako su inačice upotrijebljene u opisima koji se donose ili citiraju kod inačice koja se obrađuje.

Golemo sabrano rječničko blago iz tako značajne riznice našega narodnoga nazivlja kao što je pomorstvo time je prikraćeno za jednu važnu leksikografsku dimenziju. Šteta je što rukopis rječnika nije bio na recenziji i kod leksikografsko-terminološkog (jezičnog) stručnjaka, koji bi sigurno bio upozorio i na netom navedene propuste i time pridonio da se oni uklone ili barem svedu na najmanju mjeru. Bilo bi stoga poželjno i korisno kad bi se u eventualnom ponovljenom izdanju izbjegle navedene slabosti u obradi rječnika.

Usprkos svemu, Vidovićev je Pomorski rječnik dragocjen poklad našeg nazivlja s područja pomorstva, prvi cjelovit rad takve vrste, sa sintetiziranom dokumentacijom, stručnom i stvarnom, o svakoj obuhvaćenoj riječi, pa autoru treba odati zasluženno priznanje, ujedno ga potaknuti i ohrabriti da ustraje u svojim nastojanjima prikupljanja, rječničke obrade i vrednovanja našega pomorskoga nazivlja.

Božidar Finka

OSTVARENA STOLJETNA ŽELJA GRADIŠĆANSKIH HRVATA

Život Hrvata u različitim političkim cjelinama rezultirao je, između ostalog, i time da im čak ni književni jezik nije zajednički. Hrvati u Gradišću, živeći u dijaspori, odvojeni od hrvatskoga nacionalnog teritorija, razvili su za svoje kulturne potrebe specifičan pisani izraz (svojevrstu koine) koji je već dobrim dijelom i normiran.

Preci današnjih hrvatskih Gradišćanaca uputili su se prije četiri i pol stoljeća s područja zapadne Hrvatske i zapadne Bosne, osobito iz međuriječja Kupe i Une, na sjever, u podunavske zemlje.